

Oslo, 27. februar 2026

Innspill til fellesskoleutvalget

Takk for mulighet til å bidra med innspill til utvalgets pågående utredningsarbeid. Vi setter pris på åpenhet i arbeidet underveis, og på dialogen med utvalgsleder gjennom vår deltakelse i referansegruppe 1.

Norsk Lektorlag består for tiden av ca. 9500 medlemmer, der flertallet er lektorer i videregående opplæring og ungdomsskolen. Hovedmålet for Norsk Lektorlag er at alle elever møter en skole med høy faglig kvalitet der de kan tilegne seg kunnskap og utvikle ferdigheter for videre utdanning, yrkeskarriere og livsmestring. Vårt idegrunnlag vektlegger utdanning som vårt viktigste velferdsgode. Vi mener skolens viktigste oppgave er å formidle kunnskap og la elevene utvikle ulike ferdigheter. Skolens fag skal bygge på akademiske, profesjonsfaglige og håndverksmessige tradisjoner. Skolen skal gi hver elev mulighet til å realisere sitt potensiale og kunne delta aktivt i samfunnet.

I dette innspillet deler vi resultater fra en spørreundersøkelse blant Lektorlagets medlemmer høsten 2025. Sitatene fra enkeltmedlemmer som illustrerer aktuelle problemstillinger, er også fra denne.

1.0.Undervisning som skolens kjernevirksomhet må ramme inn lærerrollen

«Meningen med skole er å lære. Blir det for lite læringstrykk blir fellesskolen irrelevant for elevene. Da blir det bare et sted man er pålagt å oppholde seg på daglig. Økt læringstrykk vil også bidra til bedre sosialt miljø, for gjennom fag oppstår meningsfull samhandling/samtale mellom mennesker. Samhandling med formål er uendelig mye mer meningsfull enn samhandling for samhandlingens skyld»

Fellesskoleutvalget har utfordret referansegruppa på hvordan vi mener lærerprofesjonen bør styrkes framover. Kjerneoppdraget i skolen er undervisning, å utdanne og danne elever. Gjennom arbeidet i fag, i klasserommene, oppstår motivasjon, tilhørighet til klasse og samfunn, og trivsel. Et godt skolemiljø sikres best gjennom god fellesskapsbyggende praksis knyttet til fag og undervisning. Skolefagenes innhold og arbeidsmåter er sentrale faktorer for et vellykket mobbeforebyggende arbeid. Gjennom en spørreundersøkelse høsten 2025 innhentet vi verdifulle innspill fra våre medlemmer. Sitatet ovenfor gjenspeiler det mange medlemmer mener.

For 10 år siden beskrev ekspertgruppa om lærerrollen en kompleks, sammensatt hverdag som lærer og lektor, med motstridende forventninger. Vi erfarer at dette fortsatt gjelder. Kompleksiteten i forventningene har om mulig blitt enda større i tiåret som har gått. Av den

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

N-0153 Oslo

POST

SendSmart 326, Pb. 1

Youngstorget, 0028 Oslo

Org.nr. 879 495 512

grunn ønsker mange av våre medlemmer at en snevrer inn lektorrollen. En sterk profesjon kan sette egne rammer for yrkesutøvelsen, snarere enn å strekke seg etter standarder som andre setter. En sterk profesjon vil ikke overta ansvar og arbeidsområder andre profesjoner bør inneha. Skolens kjerneoppgave er utdanning og dannelse, og lærerens viktigste oppgave er undervisning som har begge disse målene for øye.

Tiltak fellesskoleutvalget bør foreslå for å styrke lærerprofesjonen:

1. Fjern unntakene i opplæringsloven for tilsetting
2. Innfør kompetansekrav for undervisning i alle fag, på alle trinn
3. Sørg for relevant etter- og videreutdanning for lærerne
4. Still krav til veiledningen av nyutdannede lærere
5. Sørg for at en ny felles rammeplan for lærer- og lektorutdanninger ikke åpner for store lokale variasjoner av samme utdanning, og at mangfoldet av lærer- og lektorutdanninger beholdes
6. Foreslå karriereveier for lærere som ikke leder ut av klasserommet

1.1 Fjern unntakene i opplæringsloven for tilsetting

I notat 8-6 a «om lærerens betydning» vises det til internasjonal forskning som «*tyder på at ulike aspekter ved lærernes praksis har større betydning for elevenes læring enn lærernes formelle kvalifikasjoner og erfaring.*» Vi savner en henvisning her til TIMSS 2015 hvor forskerne argumenterer godt for en årsakssammenheng mellom høye formelle kvalifikasjoner og undervisningskvalitet, og at lærere med faglig fordypning reduserer betydningen av elevenes sosioøkonomiske bakgrunn. Dette er viktig for fellesskolen.

Utvalgets sekretariat skriver at kompleksiteten i yrket tilsier at en ikke kan eller bør detaljstyre lærerens undervisning i klasserommet. Lektorlaget er enig. Vi må fortsatt beholde og styrke lærernes profesjonelle handlingsrom i klasserommet. Undervisning kan ikke, og bør ikke, søkes detaljstyrt. Det vi som nasjon imidlertid kan og bør styre, er kravene vi setter i lov og forskrifter. Utvalget bør foreslå en innskjerping av disse, slik at kun kvalifiserte lærere kan undervise i skolen.

I notat 8-6 c om lærerprofesjonen vises det til at «*profesjoner er en yrkesgruppe med kontroll over oppgavene sine. Staten gir yrkesgruppen eksklusiv rett til å ivareta bestemte oppgaver på vegne av fellesskapet.*» (s 3). Videre i punkt 1.2.7 viser utvalgets sekretariat til at «*selv om det er visse kompetansekrav for å få lov til å jobbe som lærer, er ikke disse like absolutte i læreryrket som i andre profesjoner. Det er mulig å ansette personer uten lærerutdanning i midlertidige stillinger, og på vilkår om at de tar lærerutdanning.*» For skoleåret 2024/25 var det ifølge tall fra GSI1 hele fem prosent av årsverkene som ikke oppfylte kompetansekravene for tilsetting, med store variasjoner mellom fylkene (punkt 2.2 i notatet 3-8 Lærere i framtidens fellesskole. Del 1: Lærerrekuttering). Troms (12 %),

¹ Ser en på SSBs statistikk, er bildet enda verre.

Finnmark (11 %) og Nordland (8 %) topper statistikken i negativ forstand. Disse fylkene her også overrepresentert blant kommunene som inngår i oppfølgingsordningen.

Ny opplæringslov fra videreførte dessverre unntak fra tilsetningskravene for midlertidig tilsetting og tilsetting på vilkår. Norsk Lektorlag støttet ikke dette.

Vi mener alle elever må få rett til kvalifisert lærer. Opplæringslovens adgang til å tilsette midlertidig må fjernes. Muligheten til å fravike kompetansekrav for tilsetting ved midlertidig tilsetting undergraver tilliten til skolen, og hindrer profesjonen i å ta et helhetlig ansvar for undervisningen. Elever risikerer å få en «lærer» på høsten som var avgangselev fra videregående opplæring samme vår. Dette skjer i dag på skoler over hele landet, og en slik praksis mener vi fellesskoleutvalget bør sette en stopper for.

Loven må tydelig presisere at ansettelse på vilkår skal brukes så lite som mulig, og bare når den ansatte allerede har faglige kvalifikasjoner på mastergradsnivå. I tillegg må den som ansettes på vilkår få både rett og plikt til pedagogisk kvalifisering innen kort tid. Det vil sikre at elevene raskere får kvalifiserte undervisere, og minimere misbruk av reglene om tilsetting på vilkår.

1.2. Innfør kompetansekrav for undervisning i alle fag, på alle trinn

«Som «nyutdannet» lektor (for ett år siden) i norsk og historie, synes jeg det er krevende å også undervise i KRLE. Dette er et fag jeg ikke har hatt siden jeg selv gikk på ungdomsskolen. Det krever en god del tid til planlegging og lesing, før hver time. Jeg trodde at man måtte ha studiepoeng i faget for å kunne undervise i det.»

Forskrift til opplæringslov stiller krav om 30 relevante studiepoeng for undervisning i norsk, samisk, norsk tegnspråk, matematikk og engelsk på 1.-7. trinn. De øvrige fagene på barnetrinnet er det ikke regulert krav om fordypning for læreren som settes til å undervise i det, slik sitatet ovenfor illustrerer.

På 8. - 10. trinn er kravene i samme fag økt til minst 60 relevante studiepoeng, og en stiller krav om 30 studiepoeng i øvrige fag, men med unntak for valgfag, utdanningsvalg og arbeidslivsfag.

SSBs kompetansekartlegging i grunnskolen fra 2023 viste at 43 prosent av de som underviste i kroppsøving mangler studiepoeng i faget, og at 48 prosent av kunst og håndverklærere ikke hadde studiepoeng i faget. Over halvparten av lærerne som underviste i mat og helse, 55 prosent, hadde ingen studiepoeng i faget. 55 prosent av kvinnelige lærere som underviste i musikk manglet studiepoeng i faget, mens det samme gjaldt 48 prosent av mannlige lærere.

For undervisning i videregående opplæring stilles det ikke krav om flere relevante studiepoeng i faget enn på ungdomstrinnet (60 studiepoeng). Vi mener kompetansekravene bør tilsvare fagets nivå. I grunnskolen bør alle undervisere ha minst ett års faglig fordypning i sine undervisningsfag. I videregående skole må dagens krav om 60 studiepoeng omfatte alle

lærere. Lektorer og lærere som settes til å undervise i fag der de mangler fordypning, må få rett til nødvendig videreutdanning innen et år. Som et langsiktig mål bør alle som underviser i programfag, og etter hvert alle undervisere i videregående, ha minst 90 studiepoeng fordypning i undervisningsfaget. Videreutdanningssystemet og lektorprogrammene må utvikles i tråd med dette.

Lektorlaget mener det bør stilles kompetansekrav for undervisning i alle fag, på alle trinn. Lærere med fordypning i fagene – også de praktisk-estetiske – vil kunne variere undervisningen godt, og tilpasse opplæringen til ulike elevgrupper. Når kun lærere og lektorer settes til undervisning i skolen, og de kun kan settes til å undervise i fag de har fordypning i, kan en gi økt tillit til profesjonen, med den metodefrihet som er nødvendig.

1.3.Sørg for relevant etter- og videreutdanning for lærerne i skolen

I tråd med nasjonale ambisjoner om en god, offentlig fellesskole, mener vi staten må ta ansvar for rause etter- og videreutdanningsordninger som gjør at alle ansattgrupper i skolen får jevnlig faglig påfyll. At lektorene selv har bekostet en høy grunnutdanning, må ikke diskvalifisere dem fra å få en oppdatering av fagene sine. Livslang læring må også gjelde for akademikere ansatt i skolen. Alle vitenskapsfag og skolefag utvikler seg over tid. Jo eldre grunnutdanningen er, jo større vil behovet være for kompensatorisk videreutdanning. Lektorer med masterutdanning og mye arbeidserfaring trenger både etterutdannings- og videreutdanningstilbud for å få ferske erfaringer med og fra vitenskapsfaget.

Rekruttering til læreryrket henger nøye sammen med yrkets status, lønnsnivå, kompetansekrav og faglige utviklingsmuligheter. Fortellingen om norsk skole videre må handle mindre om lokalt handlingsrom for lokale skoleeiere, og mer om å styrke førstelinjen ved å tilby etter- og videreutdanning som treffer ansattes ønsker og behov. Norsk skole vil gagnes av å beholde de dyktige lærerne vi har, og av å videreutvikle deres kompetanse i tråd med samfunnsutviklingen. Da kan ikke skolesektoren henge bakpå – men snarere ha ambisjoner om å tilby alle elever kvalitativt god, tilpasset undervisning, med faglærere som er faglig oppdaterte. Vi ønsker både en tillitsreform, hvor ønsker og behov lærere og lektorer har for etter- og videreutdanning, skal tillegges vekt når kompetanseutviklingen i skolen planlegges, og at vi beholder og videreutvikler den nasjonale kvalitetssikringen av skolen. Skal vi få likeverdig grunnskoleopplæring og videregående opplæring alle steder i Norge, må skoleeier forpliktes til å gi et godt etter- og videreutdanningstilbud slik at alle norske elever får faglig oppdaterte lærere – i alle skolens fag.

Det nye systemet for kompetanse – og karriereutvikling har utvidet målgruppene for ordningen, uten en tilsvarende økning i midler. Sett fra lærerperspektiv er den nye ordningen en ytterligere forverring av de foregående ordningene, og bidrar verken til å beholde ansatte eller til å rekruttere til yrket.

En spørreundersøkelse gjennomført av Lektorlaget blant egne medlemmer i september 2025 viser at kun 8 % har tillit til at kommunene treffer riktige avgjørelser om prioritering av

videreutdanning og etterutdanning for ulike ansattgrupper i skolen. Under 3 av 10 har tillit til at skoleledelsen vurderer skolens kompetansebehov for etter- og videreutdanning på en god måte, med god involvering av ulike ansattgrupper. Dette er alvorlige tilbakemeldinger fra våre medlemmer.

Svakheter ved videreutdanningsordningen

§ 5 i forskrift om tilskudd til videreutdanning sier at vurderingen av kompetansebehov skal ivareta alle målgrupper. Samtidig skal den også ivareta evt. nasjonale prioriteringer, kompetansekrav og samiske perspektiver. Lektorer som fra før møter de formelle kompetansekravene for tilsetting og undervisning etter opplæringsloven, står fortsatt i fare for å ikke få et videreutdanningstilbud. Også med forrige videreutdanningsstrategi kompetanse for kvalitet vet vi at lektorer ble nedprioritert med mindre utvidelse av fagkrets var ønskelig. NOU 2022:13 fastslo: *«Det er færre lærere i videregående opplæring enn i grunnskolen som har deltatt i videreutdanning, siden deres søknader ikke har blitt prioritert i like stor grad hittil. Det er også en utfordring at tilbudene i Kompetanse for kvalitet ikke har vært godt nok tilpasset de behovene lærere i videregående opplæring har. Lærere i videregående opplæring trenger bedre og mer tilgjengelig videreutdanningstilbud, både for å følge utviklingen i fagene de underviser i, men også for å kunne ivareta en stadig mer mangfoldig elevgruppe»*. I vår spørreundersøkelse fra høsten 2025 svarte 5 av 10 at de frykter at ansatte som oppfyller kompetansekrav i fag ikke vil bli tilgodesett i ny ordning for videreutdanning. Med de høye ambisjonene vi har for kvalitet i barnehage og skole i Norge, bør en øke budsjetttrammen for videreutdanning.

Argumentet om en bærekraftig ordning bør ikke kun gjelde i et kommune-økonomisk perspektiv, ordningen må også være bærekraftig for den enkelte ansatte som skal ta videreutdanning. En legger i praksis opp til at den ansatte må bruke mer av egen fritid for å ta videreutdanning, noe vi mener er det motsatte av å gjøre videreutdanning reelt tilgjengelig. 25 % permisjon for å ta videreutdanning på 30 STP er for lite. Ordningen er per i dag ikke forenelig med en god og livsfasetilpasset personalpolitikk med mål om å beholde kvalifiserte lærere og lektorer i skolen.

Fullføringsreformen gir egne videreutdanningsbehov

I Meld. St. 21 (2020–2021) Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden står det at det er nødvendig å tilpasse etter- og videreutdanningstilbud til endrede strukturer og behov som følge av fullføringsreformen. Fullføringsreformens gjennomgang av fag- og timefordeling (Utdanningsdirektoratet kaller dette «rammeverk for innhold og struktur») vil trolig medføre at noen lærere må utvide eller endre fagkretsen sin, noe som skaper nye behov for videreutdanning. I forskriften som nylig ble innført, er det ingen slike føringer.

I tråd med prinsipper for livslang læring, også for lærere og lektorer, mener Lektorlaget det er nødvendig å innføre en forskriftsfestet rett til relevant videreutdanning i læreryrket, hvert femte år. Vi ber fellesskoleutvalget foreslå dette.

Svakheter ved etterutdanningsordningen

Med forrige etterutdanningsordning erfarte vi at undervisningspersonalets stemmer ikke nådde fram. Tilbakemeldingene viste at mange etterutdanningstiltak ikke var tilpasset skolens reelle etterspørsel etter faglige temaer og emner på kurs, men snarere ble drevet av det pedagogiske utgangspunktet nærmeste universitets- eller høgskoleinstitusjon hadde. Vi frykter disse problemene videreføres med den nye ordningen.

Individuell kompetanseutvikling bør også kunne skje som etterutdanning, ikke kun som videreutdanning

Tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling fører ofte i praksis til at arbeidsgiver ikke tilbyr etterutdanning som er tilpasset den enkelte ansattes førkunnskaper og kompetansebehov. Sammenlignet med andre sektorer og kunnskapsprofesjoner, mangler i stor grad lærere og lektorer muligheten til å ta korte kurs, basert på egne faglige utviklingsbehov, tilpasset eget kompetansenivå. Det er et paradoks at en med dette systemet setter likhetstegn mellom individuell kompetanseutvikling og studiepoeng. Lektorlaget mener nasjonale skolemyndigheter også burde legge til rette for at lærere og lektorer på individuell basis kan ta faglig påfyll i form av korte kurs, seminarer og annen etterutdanning. Slik etterutdanning bør kunne tas på tvers av de lokale/regionale samarbeidsavtalene med aktører i universitets- og høgskolesektoren.

1.4. Still krav til veiledningen av nyutdannede

Notat 3-8 *Lærere i framtidens skole: del 1 lærerrekuttering* viser til at regjeringen og NFLP er enige om et målbilde for 2030 hvor «Alle nyutdannede lærere opplever en positiv overgang fra utdanning til yrke og får veiledning.»

Lektorlaget ønsker at retten til veiledning av nyutdannede nyansatte skal forskriftsfestes. Fra i år inkluderer tilskuddsordningen for veiledning av nyutdannede lærere også fylkeskommuner og barnehager, ikke bare grunnskolen. Det kan imidlertid synes som at hvorvidt arbeidsgiverne vil prioritere dette, og har søkt om tilskudd, vil avgjøre om det vil bli gitt veiledning til nyutdannede. Manglende rettighetsfesting og øremerking vil trolig ramme veiledningsordningen, og færre vil trolig få veiledning som nyansatt i tida framover. Det vil fellesskolen tape på.

Kuttet i det statlige bidraget til videreutdanning av lærere rammer også kvalifiseringen av profesjonsfaglige veiledere. Det er ikke gitt at dette prioriteres når det er mange hensyn å ta når flere ansattgrupper i skolen er omfattet av samme videreutdanningsordning, uten at rammene utvides. Det er også for svakt når en ikke stiller absolutte krav om at veiledere for nyutdannede lærere skal ha formell kompetanse i veiledning.

1.5. Sørg for at en ny felles rammeplan for lærer- og lektorutdanninger ikke åpner for store lokale variasjoner av samme utdanning, og at kvalitetssikring av ulike lærer- og lektorutdanninger beholdes på nasjonalt nivå

Lektorlaget frykter at en felles rammeplan for lærer- og lektorutdanningene kan bidra til forvitring av fellesskolen². FRLUs forslag til ny rammeplan for lærer- og lektorutdanningene som Kunnskapsdepartementet nå vurderer, innebærer en forflatning, hvor særpreg til lektorutdanningene, med innholds- og fordypningskrav, står i fare for å forsvinne³.

Hvis læringsutbyttebeskrivelser flyttes fra en nasjonal rammeplan til lokale studieplaner, risikerer vi større ulikhet innenfor samme utdanningstype, og dermed en forvitring av selve grunnlaget for fellesskolen: lærere som på basis av sin utdanning har noenlunde likt kunnskapssyn, elevsyn, pedagogiske, didaktiske og faglige kunnskaper og ferdigheter for bruk i sin yrkesutøvelse.

Føringen om en mer overordnet styring gjør at det nasjonale særpreget til ulike lærer- og lektorutdanninger forvitrer, og at vi risikerer at utdanningene kun ser like ut på papiret. En felles rammeplan på et mer overordnet nivå åpner for større forskjeller mellom utdanningsinstitusjoner som tilbyr samme utdanning. Det gagnes verken studentene eller fellesskolen av. Det vil også i framtida kunne bli vanskeligere for rektorer å vurdere kandidaters kompetanse fra det som framstår som like studier, men som i realiteten har hatt lokale tilpasninger.

1.6. Foreslå karriereveier for lærere som ikke leder ut av klasserommet

NOU 2022:13 foreslo et nasjonalt system for karriereveier i skolen. Lektorlaget støttet forslaget. En god fellesskole er avhengig av at lektorer og lærere får utvikle seg som undervisere gjennom hele yrkeskarrieren. Vi ønsker robuste, varige karriereveier i skolen, som ikke er sårbare for varierende politiske prioriteringer, men som springer ut av skolens samfunnsmandat og skolers behov, samt kunnskapsfeltet til skolens profesjoner. Karriereveier som gir spesialisering innen henholdsvis veiledning av nyutdannede og vurdering er roller som skoler trenger, og som vil styrke profesjonen.

Vi støttet utvalgets vurdering av at «*det må utvikles overordnede nasjonale rammer for karriereveiene, for å gi tydelige felles forventninger og betingelser på tvers av fylkeskommuner, kommuner og private eiere.*» Vi mener Kunnskapsdepartementet bør sette

² <https://www.khrono.no/ikke-bygg-ned-lektorutdanningene/1032173>

³ <https://www.khrono.no/eit-farleg-forslag/1036778>

tydelige nasjonale rammer for rollene, beskrive forventninger til de ulike stillingene og gi føringer om tiden som skal settes av til utførelsen av rollen. Kunnskapsdepartementet bør også sørge for nødvendig kvalitetssikring av videreutdanningstilbud som skal kvalifisere for ulike stillinger som del av karriereveiene.

Vi mener det trengs felles nasjonale rammer som sikrer høye faglige krav til fordypningen i alle framtidige karriereveier for lærere. Krav om mastergrad inkludert fordypning i det aktuelle faget eller temaet, samt minst fem års undervisningserfaring ser vi som betingelser for å kunne ta videreutdanning og bli tilsatt i en spesialisert rolle som del av karriereveiene. Hvilke spesialiserte stillinger eller roller en skole har bruk for, vil selvsagt være en vurdering som tas på arbeidsgivernivå.

Lektorlaget mener gode karriereveier:

- sørger for at skolen beholder de beste formidlerne, og kan bidra til at skolen blir et attraktivt yrkesvalg for våre unge.
- gir et stort nok antall spesialistfunksjoner/stillinger i de ulike karriereveiene på hver skole eller innenfor en kommune/fylkeskommune, til at lærerne kan utvikle seg innenfor et faglig felleskap.
- innebærer muligheter for etter- og videreutdanninger i fag og temaer som lærerne ønsker.
- bygger videre på læreres masterkompetanse og forutsetter minst fem års undervisningserfaring.
- innebærer at spesialiserte roller knyttes til egne stillingskategorier, og at alle stillinger, som del av karriereveiene, lyses ut.

Utvikling av karriereveier har også tariffpolitiske sider som skal håndteres av arbeidslivets parter. Samtidig mener vi at statens overordnede ansvar for fellesskolen tilsier at en skriver karriereveiene inn i opplæringslov eller tilhørende forskrift som egne stillingskategorier – for å sikre likeverdighet, like forventinger og en nasjonal minstesikring av rammebetingelsene. Vi kan se for oss en tredeling på sikt hvor stillinger som inngår i de ulike karriereveiene beskrives i (1) Opplæringslov (eller i tilhørende forskrift), at (2) Kunnskapsdepartementet gir veiledning på innhold, og (3) tariff-festet minstetid/minstelønn for stillingene som inngår i de ulike karriereveiene.

Utvalget anbefalte i 2022 at utvikling av nye karriereveier skulle skje i nært samarbeid med lærerorganisasjoner og andre parter. Arbeidet i NFLP og blant partene om karriereveier etter NOU 2022:13 er dessverre et eksempel på at partene ikke bidrar i samme retning. Vi opplever at KS i realiteten har forhindret videre framdrift i arbeidet, i så stor grad at Kunnskapsdepartementet ser ut til å ha gitt opp videre utviklingsarbeid med karriereveiene. Også derfor ber vi fellesskoleutvalget ta stilling til karriereveier som et tiltak for å styrke lærerprofesjonen, og derigjennom fellesskolen.

2. Hvordan styrke skoleledelse i samspill med lærerprofesjonen framover?

«Det er for mange praktikere innen skoleledelse som mangler forståelse for teoretiske fag. Man kan ikke lære integralregning med sang og dans. På et eller annet tidspunkt MÅ man kunne vektlegge riktig/galt i matematikk og ikke bare prosess. Riktig/galt er forskjellen på liv og død i arbeidslivet, så man kan ikke bare vurdere prosess. Hele diskursen med "vurdering som integrert del av opplæringen" er ekstremt unyansert og tar ikke hensyn til at fag er forskjellige. Det bør være ulik vurderingspraksis i R2 kontra grafisk design, rett og slett fordi fagene er så forskjellige.»

Gode skoleledere har skolefaglig og pedagogisk bakgrunn, ansetter høyt kvalifiserte lektorer og lærere, og baserer utviklingsarbeidet på faglærernes vurderinger. Enkelte av våre medlemmer erfarer at de får ufaglærte avdelingsledere eller rektorer, eksempelvis kokker eller politikere uten skoleerfaring. Det får negative følger på skolene. Sitatet ovenfor fra et medlem illustrerer noen aktuelle konfliktlinjer i studieforberedende utdanningsprogram i videregående opplæring.

Lektorlagets bidrag til et godt samspill mellom lærerprofesjon og skoleledelse skjer primært gjennom vår opplæring av tillitsvalgte. Vi mener skolen både trenger gode fagledere og ledere med personalansvar. Skolen må ha profesjonell fagkompetanse på personalforvaltning, og personalpolitikken må bygge på et godt partssamarbeid og være godt kjent for de ansatte. Der samspillet fungerer dårlig, erfarer vi at skoleledelsen ofte har lite kunnskap om gjeldende lov- og avtaleverk. Ved skoler hvor ledelsen har god kunnskap om lov- og avtaleverk, og god HR-kompetanse, anerkjennes oftere lærernes faglighet som en styrke.

Gode medvirkningsprosesser i vurderingen av personalets etter- og videreutdanningsbehov er vesentlig for å styrke samspillet mellom lærerne og skoleledelse. Lektorlaget mener innholdet i planleggingsdagene alltid bør drøftes med tillitsvalgte, og planleggingsdagene bør fylles med det faglige innholdet som undervisningspersonalet mener best styrker elevenes faglige utvikling. Det er dessverre ikke en selvfølge ved alle skoler i dag.

3. utfordringer oppstår når andre profesjoner og politikere griper inn i klasserommet

«Jeg er lei av å høre om «laget rundt eleven». I hverdagen er det som oftest en lærer og en klasse. I tillegg til å være et diffust begrep, er det ikke definert hva andre yrkesgrupper (som utgjør dette laget) skal gjøre i skolen.»

Lektorlaget har vært positive til å få inn flere yrkesgrupper i skolen, som med sin kompetanse kan bidra til å hjelpe elever med ikke-faglige utfordringer. Faglærernes ansvar skal være å planlegge og gjennomføre undervisning og bygge gode læringsmiljøer. Fag- og kontaktlærere er også førstelinjen som kan fange opp elevers ulike utfordringer, slik at elever kan få hjelp videre der det trengs. Lærere og lektorer skal normalt ikke utføre oppgaver som tilhører andre yrkesgrupper eller profesjoner, som for eksempel helsesykepleieren, sosiallæreren, miljøarbeidere, minoritetsrådgiveren, renholderen, vaktmesteren, og IT- og kontor- eller kantinemedarbeideren.

Imidlertid har vi erfart at «laget rundt» har vokst enkelte steder, uten at en tydelig ansvarsfordeling er på plass. I samspillet med laget rundt må læreren (sammen med skoleleder) være den ansvarlige for undervisning i fagene etter læreplanverket. Ansatte i laget rundt må respektere dette. Våre medlemmer melder om utfordringer knyttet til grensene mellom profesjoner. «Laget rundt» har ofte et pasient/klient-perspektiv hvor læreren blir bedt om å justere sin praksis for å tilpasse undervisningen til en enkeltelevs behov. Hva klassen som læringsfellesskapet taper på endringene, er kun lærerens bekymring.

3.1 Individuelle rettigheter og juss trumfer læringsfellesskap og fag

«Det er et paradoks hvordan enkeltindividet har fått forrang foran fellesskapet. Det de unge trenger nå er nettopp å lære hva de kan få til i flokk, ta hensyn og tilpasse seg hverandre - men det betyr ikke fritt frem for urokråker som "kjeder seg", vold og trusler mm. I læreplaner og lovverk skal skolens ansatte strekke seg stadig lenger, men med færre ressurser, ansatte, læremidler, rom mm. - det sier seg selv at det er utopi».

Sitatet ovenfor fra et av våre medlemmer ble sendt inn som et innspill til fellesskoleutvalget i en survey høsten 2025. Samme survey viste at 7 av 10 mener juridiske hensyn får forrang i dagens skole, over pedagogiske hensyn og vurderinger. Økt individualisering og fokus på individuelle rettigheter og behov, kan skape et dårlig klima for aksept av fellesskapets verdier når de går på tvers av individets egne.

3.2. Den politiske innblandingen i skolen er for stor

7 av 10 mener det er for stor grad av politisk innblanding i faglige anliggender for norsk skole.

Skolen som samfunnsarena er selvsagt av politisk interesse, og bør også være det framover. Men mange av våre medlemmer erfarer at profesjonskunnskap og profesjonsvurderinger settes til side, når politikere lokalt og nasjonalt vil vise handlekraft. Lokale forbud mot å gi lekser, lokale vedtak om en heldigital skole uten fysiske lærebøker og anonym retting er aktuelle eksempler hvor lokale skolemyndigheter griper for langt inn i klasserommene, og i praksis reduserer lærernes metodefrihet. Dette virker demotiverende for lærerne, og kan heller ikke være spesielt rekrutterende for ungdom som vurderer å bli lærere.

4. Utfordringer ved styringsstrukturen og dårligere økonomiske tider

«Staten burde ha ansvar for utdanningssektoren slik at elevene får likebehandling økonomisk og hindre ansvarsfraskrivelse gjennom at stat og kommune kan peke på hverandre og si at den andre part har ansvar/skyld når ting ikke går opp i praksis. Skolen burde også styres etter forskning og fagkunnskap, og ikke underlegges politikernes synsing og styringsmål etter hvilket parti og hvilke politikere som for tiden sitter ved makten. Skolen trenger kyndig ledelse av forsknings- og fagmiljøer som forstår vår profesjon og virke, og kan ta skolen ut av fortiden og orienteres mer mot læring, fagkunnskap, en trygg læringsarena for elevene, innovasjon og praktiske kunnskaper og ferdigheter, slik at elevene kan bli trygge, kritisk tenkende, selvstendige individer som kan møte fremtiden gjennom danning og utdanning som møter dem, ser dem, med klokskap, kunnskap, hode, hjerte og hender.»

Fellesskoleutvalget bygger sitt arbeid på noen erkjennelser om skolen. Lektorlaget mener erkjennelsen om at situasjonen er alvorlig, også bør omfatte en vurdering av om ansvarsfordelingen mellom nasjonale og lokale skolemyndigheter fungerer godt nok.

Norsk Lektorlag mener det er en klar svakhet ved dagens styringssystem at lokale skolemyndigheter som hovedregel ikke ansvarliggjøres når opplæringslov brytes. Dårlig skoleeierskap får pågå uten at staten griper inn. I nasjonal retorikk kan en få inntrykk av at kommunalt handlingsrom og fleksibilitet for kommuner og fylkeskommuner er viktigere enn å sikre alle elever en kvalitativt god fellesskole. Lokalt demokrati kan ikke innebære rett til å bryte lov eller ikke følge avtaleverk.

Fra vår spørreundersøkelse fra høsten 2025 ser vi at 8 av 10 frykter kvaliteten i norsk skole vil forringes i framtida, grunnet dårligere økonomiske tider. Med knappere ressurstilgang i framtida vil det bli enda mer viktig å få en forenklet og tydelig styringsstruktur, hvor pengene kanaliseres ut i klasserommene, og mindre blir brukt på byråkrati og administrasjon.

5. Sett et tak for maksimal gruppestørrelse i skolen

«Klassene er alt for store, hvor det nå på vgs presses inn 33 elever i ett klasserom, med én lærer. Hvordan skal man få til individuell tilrettelegging for 33 elever, med litt over ett minutt pr elev pr skoletime? Kravene er urealistiske, og ingen politikere ser ut til å bry seg så snart de er ferdige med å sette sitt personlige preg på ett eller annet - de venter ikke en gang på å se hva som er effektene eller konsekvensene av tiltakene.»

Samtidig som fellesskoleutvalget diskuterer rammebetingelser for en fremtidig fellesskole, foreslår kommunekommisjonen å fjerne lærernormen, subsidiært å heve den til kommunenivå. Den teoretiske juridiske sikringen av en «trygg og pedagogisk forsvarlig» gruppestørrelse som er lovfestet, fungerer ikke i praksis. Mens lærernormen i grunnskolen står under press, finnes det ingen tilsvarende norm, eller et tak for faktisk gruppestørrelse, i videregående opplæring. På de fleste yrkesfaglige utdanningsprogrammer tilbys opplæring i klasser med få elever, mens en spesielt for studiespesialiserende utdanningsprogram organiserer klasser med godt over 30 elever. Lærers arbeidsbetingelser forringes av dette, og tiden som settes av til for- og etterarbeid har ikke økt tilsvarende. Samtidig er elevgruppene mer heterogene enn før.

For at elevene skal få best mulig opplæring, mener Norsk Lektorlag at faglige og pedagogiske vurderinger og kravet til helse, miljø og sikkerhet må ligge til grunn når gruppestørrelse og gruppesammensetning fastsettes. For ungdomsskole og studieforbereidende utdanningsprogram mener vi gruppestørrelse ikke må overstige 24 elever.

Verken Kunnskapsdepartementet eller KS har detaljert oversikt over faktiske antall elever i undervisningsgrupper. Dette er et viktig tema vi mener fellesskoleutvalget bør ta stilling til.

6. En sterk lærerprofesjon må kunne velge læremidler og læringsressurser selv

Godt utviklede læremidler er nødvendige verktøy i undervisningen. Underviseren skal ha reell påvirkning på valg og bruk av digitale læremidler og trykte lærebøker. Det er dessverre ikke tilfelle i dag, hvor mange innkjøpsprosesser, særlig for digitale læremidler, skjer på skoleeiernivå.

LK20/LK20s var i stor grad underfinansiert når det kom til læremidler. Riksrevisjonen har også dokumentert hvordan selv øremerkede midler til innkjøp av fysiske lærebøker i grunnskolen ikke ble brukt til dette.

Vi opplever at medlemmers beskrivelser av læremiddelsituasjonen i stor grad avfeies av arbeidsgiverrepresentanter med henvisning til at det nå ligger økte forventninger til

lærerrollen om å selv sette sammen digitale og analoge læringsressurser til egenkomponerte «læremidler». Vi mener en slik forventning er urimelig, da tiden til forarbeid ikke har økt. Kvalifiserte lærere og lektorer trenger fortsatt kvalitetssikrede, oppdaterte læremidler i framtida, både analoge og digitale. Vi ber utvalget vurdere åpent hvordan dette kan sikres bedre i praksis, enn i dag.

7. Dannelsesarbeidet i skolen skjer gjennom opplæring i fagene

«Fagfornyelsen tar i liten grad innover seg at kunnskap er en forutsetning for kompetanse. Hvordan kan du tenke kritisk, analysere og forstå uten å kunne noe? Hvordan kan du utforske uten grunnleggende ferdigheter til å vite hvor du begynner og hvor du skal?»

Dette skrev lektor Einar Gustafsson i et debattinnlegg⁴ i DN i juni 2025. Hans kritikk er i stor grad representativ for tilbakemeldingene vi får fra våre fagutvalg og medlemmer.

Om fellesskoleutvalgets arbeid skal munne ut i en ny læreplanrevisjon, mener vi det er vesentlig at utvalget også vurderer om formen på dagens læreplaner er hensiktsmessig. For framtidige felles referanserammer vil innholdsbaserte læreplaner trolig fungere bedre enn kompetansemålsbaserte. Utfordringene med dagens læreplaner er godt dokumentert ved evalueringen av fagfornyelsen.

Lektorlaget mener tilegnelse av fagkunnskap er den første og viktigste byggesteinen i elevers utvikling av kompetanse. Faglig utforskning, sammenligning og drøfting må bygge på fagkunnskap. Det er opp til den enkelte faglærers profesjonelle skjønn å vurdere om, når og hvordan man skal jobbe med kunnskapstilegning kontra utforskning.

Utvalget skal utrede framtidens fellesskole. En kan aldri med sikkerhet spå hvilken fagkunnskap eller hvilke ferdigheter samfunnet vil få mer eller mindre behov for i framtida. Jo mer detaljert en går til verks i sine spådommer, jo større er risikoen for å bomme fullstendig. Kortsiktige tilpasninger til ulike bransjers behov kan fort straffe seg. Fagene norsk fellesskole består av, har lange tradisjoner, og er samtidig under stadig endring og utvikling. Ettersom elevene blir eldre møter de i stadig større grad en gjenspeiling av vitenskapsfagene.

I en tid preget av store samfunnsbrytninger og teknologiske endringer er det desto mer viktig at skolen fortsetter med å videreformidle tidligere generasjoners kunnskapsbase. I undervisning ligger det et håp dagens og kommende generasjoner av elever vil trenge. Som elever skal ikke alt ansvar legges på dem – ennå.

Lektorlaget mener dannelsesoppdraget – det å la elevene utvikle seg som individer og

⁴ <https://www.dn.no/innlegg/skole/utdannelse/elever/hvordan-kan-du-tenke-kritisk-analysere-og-forsta-uten-a-kunne-noe/2-1-1822844>

samfunnsborgere – må være integrert i skolens arbeid med elevenes faglige utvikling. Arbeid med sosio-emosjonelle kompetanser som planmessighet, utholdenhet og selvstendighet må foregå som en del av arbeidet med fag i et læringsfellesskap, og bør ikke bli egne fag eller kompetanser som skal vurderes i skolen.

Vennlig hilsen
Helle Christin Nyhuus (sign.)
Leder
Norsk Lektorlag

Wenche Bakkebråten Rasen
Fagsjef utdanning
Norsk Lektorlag

